

VI. HADİS

Adem aleyhisselam'ın Tevessülü

Adem *aleyhisselam*, hata işlediği zaman “Ya Rabbi, Muhammed hakkı için Senden af diliyorum.” dediği rivayet.³³⁶

Birincisi: Hadis, şiddetli bir şekilde zayıf, münker ve hatta ilim ehlinin bazılarının söylediği gibi bâtıldır ve uydurmadır. Allah’ın dininde böylesi bir rivayete itimad etmek, onu hüccet kabul edip üzerine ahkâm bina etmek asla caiz ve helal değildir.

Hadisin merfu bütün rivayetlerinin üzerine dayandığı yegâne isim, **Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem**’dir.

Bu kişi, ilim ehlinin ittifakıyla zayıftır. Onu Ali İbnu’l- Medini, Ebu Hatim er-Razi, Ebu Zür’a er-Razi, Ahmed b. Hanbel, Yahya İbn’u Main, Buhari, Nesai, Ebu Davud, Darakutni, İbn-i Huzeyme, Cevzecani, Saci ve İbn-i Sa’d zayıf görmüşlerdir.

Tahavi, onun hakkında “Hadisi, hadis ilmi ehline, zayıflığın son noktasındadır” derken, İbn-i Cevzi de “Zayıf olduğuna icma ettiler.” demektedir.³³⁷

Hadisi rivayet eden Hakim, onu “**kendilerinden rivayet alınmayacağını ve kendileriyle ihticac edilmeyeceğini**” belirttiği zayıflar arasında zikretmekte,³³⁸ babasından uydurma hadisler rivayet ettiğini, bu ilmin ehlinin dikkat edenler için bunun sorumlusunun o olduğunun açık olduğunu” ifade etmektedir.³³⁹

Hadisi rivayet eden diğer bir isim olan Beyhaki de hadisi aktardıktan sonra “Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem’in teferrüd ettiğini ve zayıf olduğunu” belirtmektedir.³⁴⁰

Onun zayıf olduğunu Zehebi,³⁴¹ İbn-i Hacer,³⁴² İbn-i Adilhadi³⁴³ ve Zürkani³⁴⁴ de söylemekte, Subki bile “Zayıflığı, iddia edilen hadde ulaşmaz.”³⁴⁵ diyerek asıl itibarıyla zayıf olduğunu kabul etmektedir.

Bu hadis de zayıf olduğunda, hatta büyük çoğunluk tarafından şiddetli zayıf olduğunda ittifak edilen Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem’in rivayetidir.

Tek başına bu, rivayetin zayıf sayılmasına yeteceği halde, bir de o, bu rivayette teferrüd etmiş/tek başına kalmıştır.

336 Hakim, *Müstedrek*, 2/615

337 İbn-i Hacer, *Tehziib*, 2/507-508

338 İbn-i Hacer, *Lisan*, 7/257

339 Hakim, *Medhal İla’s-Sahih*, 1/154

340 Beyhaki, *Delailü’n-Nübüvve*, 5/489

341 Hakim, *Müstedrek*, 2/615; Zehebi, *Mizan*, 2/449 no: 4372

342 İbn-i Hacer, *Takrib*, 578 no: 3890

343 İbn-i Abdi’l Hadi, *Sarimu’l-Munki*, 34

344 Zürkani, *Şerhu’l-Mevahib*, 1/63

345 Subki, *Şifau’s-Sikam*, 363

Zayıflığı ondan daha hafif olanların teferrüd ettiği rivayetler bile münker sayılmaktayken³⁴⁶ **hadisi, hadis ilmi ehlince zayıflığın son noktasında**³⁴⁷ olan ravinin bu rivayetinin **münker** oluşu şüphesiz, Zehebi³⁴⁸ ve İbn-i Teymiyye'nin³⁴⁹ cezmettiği, İbn-i Abdil Hadî'nin de teyid ettiği³⁵⁰ gibi **uydurma** oluşu da çok kuvvetlidir.

Ayrıca isnadda, Abdullah b. Müslim el-Fihri adında şaibeli başka bir ravi daha vardır.

Zehebi, Hakim'e yaptığı takibde "Bilakis (hadis) uydurmadır. Abdurrahman (b. Zeyd b. Eslem) vâhî'dir. Abdullah b. Müslim el-Fihri ise, **"Bilmiyorum, kimdir bu?"**³⁵¹ diyerek, onun mechul olduğuna işaret etmektedir.

Mizan'da ise "Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'den, içinde "Ey Adem, eğer Muhammed olmasaydı seni yaratmazdım" cümlesi geçen batıl bir haber nakletmektedir"³⁵² diyerek, bu hadise işaret etmektedir.

İbn-i Hacer, Zehebi'nin bu sözünü aktardıktan sonra "bunun (yani Abdullah b. Müslim el-Fihri'nin), kendisinden önce zikredilenle aynı kişi olmasını uzak görmüyorum"³⁵³ demektedir.

İbn-i Hacer bununla, Abdullah b. Müslim el-Fihri'nin tercümesinden bir önceki tercüme olan, Abdullah b. Müsellem b. Ruşeyd'i kasdetmektedir.

Onun hakkında ise Zehebi şöyle demektedir: "İbn-i Hibban, onun hadis uydurmakla itham edilen birisi olduğunu, Leys, Malik ve İbn-i Lehia üzerine hadis uydurduğunu, onun hadisini yazmanın helal olmayacağını zikretmektedir."³⁵⁴

Yani Zehebi'nin mechul olduğuna işaret ettiği Abdullah b. Müslim el-Fihri'nin, hadis uydurmakla ittiham edilen Abdullah b. Müsellem'le aslında aynı kişi olması, İbn-i Hacer'e göre uzak bir ihtimal değildir.

Beyhaki,³⁵⁵ Zehebi,³⁵⁶ İbn-i Teymiyye,³⁵⁷ İbn-i Abdilhadi,³⁵⁸ İbn-i Kesir,³⁵⁹ Heysemi,³⁶⁰ Suyûti,³⁶¹ Zürkani,³⁶² Hafaci³⁶³ ve Aliyyü'l-Kari³⁶⁴ bu hadisin isnadının zayıf olduğunda hem fikirdirler.

346 Zehebi, *Mizan*, 3/151 (Hoşafçı'nın imam addettiği Kevseri, Buhari ve Müslim'in rivayet ettiği Uraniler hadisini, sahâbi olmasına rağmen, Enes b. Malik'in teferrüd ettiği gerekçesiyle reddetmektedir. Bk. *Deyan-ı Telhisi'l-Müfteri*)

347 İbn-i Hacer, *Tehzib*, 2/408

348 Zehebi, *Mizan*, 2/449 no: 4372; Hakim, *Müstedrek*, 2/615

349 İbn-i Teymiyye, *er-Raddu Ala'l-Bekri*, 6

350 İbn-i Abdil Hadî, *Sarimu'l-Munki*, 34-36

351 Hakim, *Müstedrek*, 2/615

352 Zehebi, *Mizan*, 2/449 no: 4372

353 İbn-i Hacer, *Lisan*, 5/12 no: 4462

354 Zehebi, *Mizan*, 2/449 no: 4371

355 Beyhaki, *Delailu'n-Nübüvve*, 5/486

356 Zehebi, *Mizan*, 2/449 no: 4372; Hakim, *Müstedrek*, 2/615

357 İbn-i Teymiyye, *er-Raddu ala'l-Bekri*, 6

358 İbn-i Abdilhadi, *Sarimu'l-Munki*, 3637

359 İbn-i Kesir, *el-Bidaye ve'n-Nihaye*, 2/323

360 Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid*, 8/253

361 Suyûti, *Menahilu's-Safa*, 94 no: 381

362 Zürkani, *Şerhu'l-Mevahib*, 1/63

363 Hafaci, *Şerhu's-Sifa*, 2/242

364 Aliyyü'l-Kari, *Şerhu's-Sifa*, 1/76

İkincisi: Şimdi de Hoşafçı'nın; yanlış, yalan, telbis ve iftiralarla dolu, **"tahric ve değerlendirmelerine"** bakalım.

s. 193'de diyor ki: **"Bu hadis için Zehebi "Bana göre isnadı zayıftır, ravilerden Abdurrahman zayıftır. Abdullah b. Eslem el-Fiheri ise, bunun kim olduğunu bilmiyorum" haberin uydurma olduğunu söylemiştir."**

Zehebi, **"bana göre isnadı zayıftır"** demiş!

Oysa Zehebi'nin kullandığı iki ayrı ibare **"uydurmadır"**³⁶⁵ve **"bâtıl bir haber"**³⁶⁶şeklindedir. Hoşafçı, ya **"zayıf"** ile **"uydurma"** arasındaki farkı bilmemekte ya da okuyucuyu kandırmaya çalışmaktadır.

"Ravilerden Abdurrahman zayıftır." demiş!!

Zehebi'nin onun hakkında kullandığı ibare **"vahi"**³⁶⁷dir. Bu tabirin mücerred zayıflığın altında bir mertebe olduğu, ehline ve talebelerince malumdur.

Hoşafçı'nın **"Abdullah b. Eslem el-Fiherî"** dediği kişi ise Abdullah b. Müslim'dir. **Eslem** ise Hoşafçı'nın aklında galiba Abdurrahman'ın dedesinden kalmıştır. Abdullah b. Müslim'in nisbetini birkaç sayfa içinde dört kere **"Fiherî,"** üç kere **"Fehri,"** bir kere de **"Fihri"** olarak zapteden Hoşafçı'nın bu hali, aslında konuya ne kadar uzak olduğunu örneklerinden biridir.

Zehebi, **"bunun kim olduğunu tanımiyorum"** derken dikkatle tercüme edilmediği için pek anlaşılmasa da, aslında bu ifadeyle onun mechul olduğuna işaret etmektedir.

Zehebi'nin ibaresinin tam karşılığı **"tanımiyorum, kimdir bu?!"** şeklinde olur ki, malum siyer, tarih, mizan, tezkira ve daha nice muhteşem eserin müellifi Zehebi'nin **"tanımiyorum"** demesiyle -örneğin- Hoşafçı gibi birisinin **"tanımiyorum"** demesi arasında fark vardır.

Birincisi onun **mechul** olduğunu, ikincisi ise bunun **cahil** olduğunu ifade eder.

s. 194 ve 200'de diyor ki: **"Zehebi'nin Şeyhu'l İslam dediği şeyhlerinden biri olan Subki... bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir." ve "Bir muhaddis ve müctehid olan Subki'nin sahihtir demesi, ona Şeyh'ul İslam diyen talebesi Zehebi'nin uydurmadır demesinden daha mı zayıftır?"**

Zehebi'nin Şeyhulislam dediği şeyhlerinden bir diğeri olan İbn-i Teymiyye de bu hadisin uydurma olduğunu söylemiştir.

Ayrıca **"bir muhaddis ve müctehid olan"** Subki, bu hadise sahihtir derken bunu içtihadıyla değil, kendi ifade ettiği gibi **"Hakim'e itimad ederek,"**³⁶⁸yani onu taklid ederek yapmıştır.

Hoşafçı, **"Şeyh'ul İslam, Muhaddis ve Müctehid"** gibi sıfatlarla göz boyamaya çalışırken, bunu neden söylemiyor?!

365 Hakim, Müstedrek, 2/615

366 Zehebi, Mizan, 2/449 no: 4372

367 Hakim, Müstedrek, 2/615

368 Subki, Şifau's-Sikam, 363

s. 194'de diyor ki: "**Taberani, Beyhaki, Ebu Nuaym, Kastallani sahih bir isnad ile...**"

Taberani'nin *Evsat*'taki isnadında, halini beyan ettiğimiz Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'le beraber başka mechuller de vardır.

Heysemi, "**İsnadda tanımadığım kimseler var.**"³⁶⁹ diyerek buna işaret etmektedir.

Hoşafçı, bunu 279 nolu dipnotta "**el-Esvad, (böyle) (Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de (8/253) senedinde tanımadığım (mechul) bir ravi var, dedi.**" şeklinde aktarmaktadır.

Yani Heysemi'nin "**İsnadda tanımadığım kimseler**" ifadesini, "**senedinde tanımadığım bir ravi**" olarak nakletmektedir.

Her halükarda, isnadı malum Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'le beraber mechullerle dolu olan Taberani'nin rivayeti, Hoşafçı'ya göre "**sahih bir isnad ile...**"

Beyhaki'ye gelince, onun üzerine 280 numarasını koyup bizi aynı nolu dipnota ihale eden Hoşafçı, daha sonra Beyhaki'nin sözünü, okuyucunun görmesini istememiş olacak ki, aşağıya 280 nolu bir dipnot koymamış. Dipnotlarda 279'dan sonra 281 geliyor.

Beyhaki'nin de hadisi aktardıktan sonraki ifadesi şöyledir: "Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem teferrüd etmiştir ve o zayıftır."³⁷⁰

Beyhaki'nin zayıf olduğuna açıkça işaret ettiği isnadı, Hoşafçı'ya göre, hem de bir sonraki sayfada kendisi de "**Beyhaki, hadisin isnadını zayıf kabul etmiştir.**" dediği halde "**sahih bir isnad ile...**"

Kastallani ise **müsnid** bile değil, **nakildir**. Hadisi zikrettikten sonra arkasından Beyhaki'nin deminki sözünü aktarmıştır. Bunu şerheden Zürkani de, onun muradını doğru anlayarak şöyle demektedir "Abdurrahman teferrüd etmiştir, yani başkası ona mütabaat etmemiştir. Bu hadis, ravisinin zayıf olmasıyla beraber, bir de garibdir."³⁷¹

Yani ortada isnad da, sıhhat de olmadığı halde, Hoşafçı'ya göre "**sahih bir isnad ile...**"

s. 194 ve devamında diyor ki: "**Suyûti hadisin bazı tariklerinin zayıf olduğunu söylediye de hadisin aslının bazı şahit ve mütabilerle sahih li-gayrihi olduğu kanaatine varmıştır.**"

Suyûti'nin üzerine koyduğu 281 rakamıyla, aynı nolu dipnotta şöyle demektedir. "**el-Hasais'ul Kubra, sahihtir dedi.**"

Bu düpedüz bir **yalan**, Suyûti'ye atılmış bir **iftiradır**.

Suyûti, *Hasais*'in neresinde bu hadis için "**sahihtir**" ibaresi kullanmış, bize gösterebilirler.

281 nolu dipnottaki bu ibarenin yanına, yalan da olsa bir sayfa numarası verip gösteremedikleri gibi, bunu da asla gösteremezler.

369 Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, 8/253

370 Beyhaki, *Delailu'n-Nübüvve*, 8/253

371 Zürkani, *Şerhu'l-Mevahib*, 1/63

Eğer Suyûtî'nin, mukaddimesinde söylediği "(Kitabı,) uydurulmuş ve reddedilecek haberlerden arındırdım."³⁷² ifadesine yapışarak, kitabda zikrettiği bütün haberlere "**sahihtir**" dediği sonucuna çıkmaya yeltenirlerse bu gülünç olurç

Zira Suyûtî'nin kendisi, kitabda zikrettiği iki münker hadisin arkasından "Bunları aktarmayı içim hoş karşılamıyor, ama bu işte Hafız Ebu Nuaym'a uydum."³⁷³ demektedir.

Ayrıca Suyûtî, hadisin isnadının zayıf olduğunu, *Şifa*'nın tahririnde açıkça söylemektedir.³⁷⁴

Hoşafçı, Suyûtî'nin, "**Hadisin şahid ve mütabilerle sahih li-ğayrihi olduğu kanaatine vardığını,**" 282 nolu dipnotta, *Mefahim* talikine ihale etmiştir.

Suyûtî bu kanaatini, Alevi Maliki'nin *Mefahim* adlı kitabına yaptığı talikte(!) belirtmediğine göre, bu talikin sahibi her kim ise, bu bahsedilen kanaatin nerede geçtiğini söylememiş olacak ki, Hoşafçı da talikin sahibinin kanaatini, Suyûtî'nin iddia edilen kanaatine kaynak olarak aktarmakla yetinmiş!!

s. 195'de diyor ki: "**Zürkani, Subki, Suyûtî ve Kevseri gibi birçok hadis hafızı ve muhaddisin şehadeti ile, Hakim'in haklı, Zehebi'nin ise haksız olduğu ortaya çıkıyor.**"

Hoşafçı, Zürkani üzerine koyduğu 283 numarasıyla, aynı nolu dipnotta diyor ki: "**Şerh'ul Mevahib, sahihtir dedi.**"

Bu da Hoşafçı'nın yalan ve iftiralarının bir diğeridir. Bu dipnotta da yalan da olsa bir sayfa numarası gösteremediği gibi, Zürkani'nin hadise nerede "**sahihtir**" dediğini gösteremez.

Aynı cümlede iki kere zikrettiği Zürkani'nin, *Şerhu'l-Mevahib*'de "**Bu hadis, ravisinin zayıflığıyla beraber, bir de gariptir.**"³⁷⁵ sözünü neye şehadet ettiğini az önce gösterdik.

Subki'nin de ashnda müstakil bir şehadetinin olmadığını, "**hadisi Hakim'e itimad ederek,**"³⁷⁶ yani onu taklid ederek sahihlediğini kendisinin söylediğini de ifade ettik.

Kastallani'nin ise konuyla alakalı direkt bir şehadeti olmadığı halde, Beyhaki'nin, isnadın zayıf olduğuna yönelik şehadetini aktardığını beyan ettik.

Suyûtî'nin de isnadın zayıf olduğunu söyleyerek³⁷⁷ neye şehadet ettiğini ortaya koyduk.

Yani Hoşafçı, ismi geçen bu kişilere, aksi yönde şehadetleri sabit olduğu halde, hadisin sahih olduğuna şahitlik ettiklerini söyleyerek açıkça iftira etmekte ve okuyucuyu kandırmaya çalışmaktadır.

Kevseri'ye gelince...

372 Suyûtî, *Hasaisu'l-Kubra*, 1/8

373 a.g.e., 147

374 Suyûtî, *Menahilu's-Safa*, 94 no: 381

375 Zürkani, *Şerhu'l-Mevahib*, 176

376 Subki, *Şifau's-Sikam*, 363

377 Suyûtî, *Menahilu's-Safa*, 94 no: 381

Mezhebine ve meşrebine uymadığı için, ümmetin kabulle telakki ettiği, Buhari ve Müslim'in ittifak ettiği hadisleri zayıflayıp,³⁷⁸hafızların uydurma olduğuna ittifak ettiği "Ebu Hanife, ümmetimin siracıdır." mevzu hadisini takviye etmeye çalışan,³⁷⁹imamlara ve hadis hafızlarına pervasızca ta'n edip İmam Malik ve İmam Şafiî'nin nesebine dil uzatan,³⁸⁰İmam Ahmed'in fakih olmadığını ima eden,³⁸¹İbn-i Ebi Şeybe'ye,³⁸²İbn-i Huzeyme'ye,³⁸³Osman b. Said ed-Darimi'ye³⁸⁴ağza alınmayacak sözlerle hakaret eden, ümmetin icmasına muhalefet edip sahabeyi cerh tadil konusu yapmaya kalkarak Enes b. Malik'in hafızasına söz söyleyen,³⁸⁵Abdullah İbn-i Abbas'ı takiiye yapmakla itham eden,³⁸⁶Hafız İbn-i Hacer'e zina iftirası,³⁸⁷Hatib el-Bağdadi'ye oğlancık töhmeti atmaya yeltenen³⁸⁸ve daha nicelerine dil uzatıp ta'n eden Kevseri'nin ise, bizce ve imam ve âlimlerine gıyreti olan herkesce şahitliği zaten makbul değildir.

Hasılı, Hoşafçı'nın saydığı isimlerden, onun iddia ettiği şeye şahitlik edenler, sadece **Subki** ve **Kevseri**'dir.

Kevseri'nin hali zaten bellidir. Subki ise bu şehadeti kendiliğinden değil, "**Hakim'e itimad ederek**" yapmaktadır.

Yeri gelmişken Subki'nin itimad ettiği, Hakim'in düştüğü çelişkili durumdan bahsetmek faydalı olacaktır.

Bu isnad için sahihtir diyen Hakim'in, bunu vehmen veya hatayla yaptığı apaçık ortadadır. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'in içinde bulunduğu isnada sahih hükmünü veren Hakim, onu **Duafa**'da zikretmekte ve kitabta ismini zikrettiği kimseler hakkında şöyle söylemektedir:

"İsimlerini size takdim ettiğim bu kimseler, benim açımdan cerhedildikleri ortaya çıkan kimselerdir. Cerh, ancak beyyine ile sabit olur. Benden isteyenlere, cerhedildiklerini açıklayacağım kimseler bunlardır. Ben, cerhin taklide istinaden olmasını helal görmüyorum. Bu ilmin talebesine tavsiyem, isimlerini saydığım bu kimselerin hiçbirisinden hadis yazmamalarıdır. Zira onların hadislerini rivayet eden, Nebi *aleyhisselam*'ın "Kim yalan olduğunu gördüğü halde, bir hadis aktarırsa, o da yalancının diğeri'dir/iki yalancının birisidir." sözüne dahil olur."³⁸⁹

Yani Hakim'in, haklarında bu sözü söylediği ravilerden bir tanesi de bu kitapta ismini zikrettiği Abdurrahman b. Zeyd b Eslem'dir.

Hakim, onu, **Medhal**'de de zikretmekte ve hakkında şöyle söylemektedir:

378 Ahmed Çumari, *Beyan-ı Telhisi'l-Müfteri*, 212

379 Ahmed Çumari, a.g.e., 239; Muallimi, a.g.e., 1/448

380 Ahmed Çumari, a.g.e., 67-72; Muallimi, a.g.e., 1/381-391

381 Ahmed Çumari, a.g.e., 79

382 Ahmed Çumari, a.g.e., 311; Muallimi, a.g.e., 1/346-349

383 Muallimi, Tenkil, 1/460-461

384 Ahmed Çumari, a.g.e., 311; Muallimi, a.g.e., 1/346-349

385 Ahmed Çumari, a.g.e., 4; Muallimi, a.g.e., 1/346-3495

386 a.g.e., 48-49 a.g.e., 62

387 a.g.e., 48-49 a.g.e., 48-51

388 a.g.e., 48-49 a.g.e., 48-49

389 İbn-i Abdilhadi, *Sarimu'l-Munki*, 36

“Babasından uydurma hadisler rivayet etmiştir. Bu ilmin ehlinde, dikkat edenler için bunun sorumlusunun o olduğu gizli bir şey değildir.”³⁹⁰

Hakim bunun öncesinde şunları söylemektedir: “Allah’ın yardımı ve tevfiğiyle cerhedildikleri konusunda imamlardan hiçbirini taklid etmeden, kendi içtihadıma göre cerhe müstehak oldukları ortaya çıkmış ve cerhedilmiş bir topluluğun isimlerini beyan ediyorum. Ve bunların hadislerinin rivayet edilmesinin, ancak halinin beyan edilmesinden sonra olabileceğini söylüyorum. Zira Muhammed Mustafa *sallallahu aleyhi ve sellem*, hadisinde şöyle buyurmaktadır: “Kim yalan olduğunu gördüğü halde bir hadis aktarırsa, o da yalancının diğeridir/iki yalancının birisidir.”³⁹¹

Bunları ifade ettikten sonra içinde Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem’in olduğu isnada sahihtir diyen Hakim’in düştüğü apaçık tenakuz ortadadır.

Hatadan kim beri olmuş ki?!

Esas şaşılacak olan Hakim’in hata yapması değil, onun bu açık ifadelerini gördükten sonra Hoşafçı ve benzerlerinin **“iki yalancıdan biri”** olma gayretleridir.

Musibetin büyüğü hata etmek değil, hatayı göre göre kör taklide devam etmektir.

Peki, Hakim, böyle açık bir hataya nasıl düşmüştür?

Heva sahipleri değilse de ilim sahipleri bunu şöyle izah ediyorlar:

Hakim, *Müstedrek*’i yazmaya, ömrünün sonunda, 72 yaşını doldurduktan sonra başlamıştır.

İbn-i Hacer diyor ki: “Bazıları onun ömrünün sonlarında hafızasının değişikliğe uğrayıp kendisinde gafletin hasıl olduğunu zikretmektedir. *Duafa* kitabında zikredip kendilerinden rivayetin terkedilmesinin gerekli olduğunu söylediği, kendileriyle ihticac edilmesini menettiği bir sûrû raviyi, sonra *Müstedrek*’inde tahrir edip hadislerini sahih görmesi buna bir delildir.

Buna bir örnek verecek olursak (Hakim), **Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem**’in hadisini (*Müstedrek*’te) tahrir etmektedir. Oysa onu *Duafa*’da da zikretmekte ve hakkında şöyle demektedir: “Babasından uydurma hadisler rivayet etmiştir. Bu ilmin ehlinde dikkat edenler için bunun sorumlusunun o olduğu gizli bir şey değildir.”³⁹²

Sahavi diyor ki: “Denilmiştir ki, bunun sebebi (*Müstedrek*’i) ömrünün sonlarında tasnif etmiş olmasıdır. Kendisinde hafıza değişikliği ve gaflet hasıl olmuştur. Veya kitabını temize çekip düzenleme fırsatı bulamamıştır.”³⁹³

Hakim’in ravi hakkındaki sözleri ve âlimlerin bu açıklamalarından sonra “Hakim, sahih demiştir.” diyerek bu rivayete tutunmaya çalışanların, halini beyan etmeden bu rivayeti aktaranların ve bu rivayet üzerine din bina etmeye kalkışanların hangi sığata sahip olmaya gayret ettikleri, hatasına yapıştıkları Hakim’in, onları hangi sığata layık gördüğü ortadadır.

³⁹⁰ Hakim, *Medhal*, 1/154; İbn-i Hacer, *Lisan*, 7/257

³⁹¹ Hakim, *Medhal*, 1/114; İbn-i Hacer, *Lisan*, 7/257

³⁹² İbn-i Hacer, *Lisan*, 7/257

³⁹³ Sahavi, *Fethu'l-Muğis*, 1/36

s. 198'de diyor ki: ***"Uydurmacılık ayıbını ona hiçbir imam yakıştırmamış olmasına rağmen, Elbanî bunu kendi eklemiştir."***

Elbanî'nin eklediği bir şey yok da Hoşafçı, söyleyecek bir sözü olmadığı için, âdeti üzere ucuz polemik yapmaktadır.

Elbanî, "O, uydurma ile itham edilmiş birisidir. Bu töhmeti ona atan da Hakim'in kendisidir."³⁹⁴diyerek Hakim'in zikredilen ibaresine işaret etmekte, imamların onun hakkındaki sözlerini aktardıktan sonra da ***"Bu Abdurrahman, yalancı değilse de cidden zayıftır."***³⁹⁵diyerek kanaatini belirtmektedir.

Hoşafçı (devamında) diyor ki: ***"Babasından uydurma haber verdi demek, hadis uyduran biridir demek değildir... Elbanî ya bu farkı farketmedi ya da kasıtlı olarak gizledi. Birinci ihtimal kötü, ikincisi daha kötü."***

Hakim'in ibaresi ***"Babasından uydurma hadisler rivayet etmiştir."***den mi ibarettir, yoksa arkasından ***"Bu ilmin ehlerinden dikkat edenlere, bunun sorumlusunun kendisi olduğu gizli kalmaz."*** diyerek töhmetin Abdurrahman'a yönelik olduğunu mu ifade etmiştir?

Hoşafçı'nın ***"bu ilmin ehlerinden olma"*** ihtimali zaten olmadığı için geriye şu ihtimaller kalıyor:

Hoşafçı, Hakim'in ifadesinin geri kalan kısmını ya görmedi, ya gördü de anlamadı, ya anladı da okuyucunun görmesini istemediği için makasladı, ya da hiç utanması olmadığından bütün bunlarla beraber hâlâ belki izi kalır diye Elbanî'ye çamur atmaya çalışıyor.

Birincisi kötü. İkincisi daha kötü. Üçüncüsü çok kötü. Dördüncüsü ise ***"hâyâ etmiyorsan, dilediğini yap!"***³⁹⁶

(Aynı sayfada) diyor ki: ***"Birçoklarının onda biraz zayıflık var şeklindeki sözlerini görmezden gelerek, cidden zayıftır diyen bir iki kişinin sözüne sarılmak ne derece doğrudur."***

"Onda biraz zayıflık var." diyen birçoklarının kimler olduğunu, Hoşafçı keşke zikretseydi de biz de görseydik.

Ondaki zayıflığın biraz olduğunu söylemeyen bir iki kişi de Ali İbnu'l-Medini, Ebu Hatim er-Razi, Ebu Zur'a, Yahya İbn-i Main, Ahmed b. Hanbel, Nesai, Malik b. Enes, Deraverdi, İbn-i Hibban, İbn-i Huzeyme, İbnu'l-Cevzi, İbn-i Sa'd, Saci, Tahavi, Ebu Nuaym, Hakim, Main, Medine ehlinin umumu³⁹⁷ile Zehebi³⁹⁸ve İbn-i Hacer.³⁹⁹

Üstelik Hakim gibi tevsikte mütesahil birisi bir raviyi cerh ediyorsa ve bunu kendi ifade ettiği gibi birini taklid ederek değil, halinin ortaya çıktığını gördükten sonra yapıyorsa bu, o kimsenin cidden cerhe müstehak olduğunun açık delili sayılır.

³⁹⁴Elbanî, *Teveccül*, 105

³⁹⁵a.g.e., 108

³⁹⁶Buhari, *Sahih*, 3483

³⁹⁷İbn-i Hacer, *Tehzib*, 2/507-508

³⁹⁸Hakim, *Müstedrek*, 2/615

³⁹⁹İbn-i Hacer, *Takrib*, 578 no: 3890; *Telhisu'l-Habir*, 1/55 "zayıf ve münkerdir."

(Aynı sayfada) diyor ki: **“Zabıttaki az zayıflık, rivayeti hasen mertebesine düşürür, uydurma yapmaz.”**

Öncelikle Abdurrahman’daki zayıflık az değil, **“hadis ilmi ehline, zayıflığın son noktasında”**dır.⁴⁰⁰

Sonra, bu “az” olduğu iddia edilen zayıflığın, bir de sadece zabıttaki olduğu, olsa olsa Hoşafçı’nın kuruntusu sayılır.

Yoksa Hakim’in ona attığı töhmet, zabıtla alakalı bir şey midir?

Babasından uydurma rivayetler yaptığını, Hakim’le beraber, Ebu Nuaym da söylemektedir.⁴⁰¹

Hatta İbn-i Hacer’in aktardığına göre “Adamın birisi, İmam Malik’e, senedi munkatı bir hadis söyleyince, Malik ona der ki: **“Sen Abdurrahman b. Zeyd’e git de sana babasından Nuh aleyhisselam’dan hadis aktarsın!”**”⁴⁰²

Yoksa bu söz de **“zabıttaki az bir zayıflığa mı delalet etmektedir?**

s. 199’da diyor ki: **“Ahmed b. Hanbel, onda bir yandan zayıflık görürken, öte yandan, Müsned’inde ondan hadis rivayet ediyor ve itiraz etmiyor.”**

Ahmed b. Hanbel’in, Müsned’inde böyle bir şart mı var da Hoşafçı, okuyucuya **telbis** yapmaya çalışıyor?

Ahmed b. Hanbel, Müsned’indeki bütün zayıf ravilere itiraz etmiş mi ki, ona da itiraz etsin?

(Aynı sayfada) diyor ki: **“Hakim’in, Buhari ve Müslim’in Abdurrahman’ı hüccet kabul etmediklerini söylemesi, onu zayıf kabul etmesi demek değildir.”**

Peki, Hakim’in **“cerhedildikleri ortaya çıkmış olanlar”** dediği, onlardan hadis rivayet edenin **“iki yalancıdan biri”** olacağına işaret ettiği **“zayıflar”** arasında, Abdurrahman’ı da zikretmesi, sizce onu ne kabul etmesi demektir? **Sika mı?**

“Babasından uydurma hadisler rivayet ediyor.” deyip bunun sorumlusunun o olduğunu söylemesi, Abdurrahman’ı ne olarak kabul etmesi demektir? **Güvenilir olarak mı?**

s. 200’de diyor ki: **“Hakim’in şu isnad için sahihtir demesi, Abdurrahman’ı kendi içtihadınca güvenilir kabul etmesi demek değil midir?”**

Hakim’in şu isnad için sahihtir diyerek açıkça hata yaptığını, kendi açık sözleriyle çelişkiye düştüğünü, bunun sebebinin de ilim ehlinin ifade ettiği gibi hafızasının değişmesinden, gaflete düşmesinden veya kitabını düzenleyip temize çekme fırsatı bulamamasından kaynaklandığını zaten açıklamıştık.

Peki, Hakim’in bu beyanlarından sonra hâlâ onun vehmine tutunmaya çalışanların yaptığı şey, yine Hakim’in ifadesiyle, **“iki yalancıdan biri”** olmaya çalışmak değil midir?

400İbn-i Hacer, Tehzib, 2/508

401 İbn-i Hacer, Tehzib, 2/508

402 İbn-i Hacer, Tehzib, 2/508

(Aynı sayfada) diyor ki: “**Üstelik bu rivayetin şahitleri de vardır. Adem aleyhisselam’ın tevessülle alakalı bu rivayeti pekiştiren, ona mütabi ve şahit olacak başka rivayetler de vardır.**”

Hoşafçı, neden okuyucuyu kandırmaya **tevessül** ediyor?

Bahsettiği şahit ve mütabileri zikretseydi de hem okuyucu hem de biz görseydik ya?!

Yoksa o “**şahit ve mütabiler,**” içinde aynı Abdurrahman’ın geçtiği diğer rivayetler mi?

Veya Ömer *radiyallahu anı* üzerine mevkuf diğer “**cidden zayıf**” rivayetler mi?

s. 197’de Kevseri’nin Abdurrahman’la alakalı sözlerini aktarmaktadır.

İlgilenenler, uydurma rivayetleri takviye etme uzmanı Kevseri’nin telbislerini dikkatle takip etsinler.

Kevseri diyormuş ki: “**Abdurrahman’ı İmam Malik zayıf kabul etti ve diğer birtakım âlimler de ona tabi olup kabul ettiler.**”

Kevseri, “**diğer birtakım âlimler**”le isimlerini saydığımız imamları kastetmekte ve hepsinin Abdurrahman’ı zayıf kabul etmede İmam Malik’i taklid ettiklerini iddia etmektedir.

Bunu o imamların hepsine delilsiz olarak nisbet etmenin başlı başına **tahakküm** olduğu bir tarafa, Abdurrahman hakkında en ağır sözleri söyleyen Hakim’in kendi ifadesinden, bu konuda kimseyi taklid etmediğini, bunu caiz bile görmediğini, cerhi ortaya çıktıktan sonra kendi içtihadıyla onu cerhedip zayıf kabul ettiğini iyi bilmekteyiz.

Diyormuş ki: “**Ancak onu yalancılıkla ittiham etmediler.**”

Hâlbuki **Hakim**, bu töhmeti açıkça yapmaktadır. Hakim dışında **Ebu Nuaym** ve hatta onlardan önce **İmam Malik** de bu töhmeti atanlardandır.

Diyormuş ki: “**Hakim, bu rivayeti, İmam Malik’in kabul ettiği rivayetlerden görünce böyle yaptı.**”

Yani aslında Hakim de onu İmam Malik’e uyarak zayıf kabul edenlerden biriydi. İmam Malik’in bu rivayeti kabul ettiğini görünce, “*demek ki biz ona boşuna uyuyormuşuz, bak kendisi bile onun rivayetini kabul ediyor*” diyerek kabul etti ve sahihtir dedi.

Diyormuş ki: “**İmam Malik bu haberi nasıl kabul etti dersiniz? Şöyle açıklayabiliriz.**”

İyi dinle ey okuyucu!

Muttefekun aleyh hadisleri reddetme ve uydurma hadisleri takviye etme sicilli Kevseri’nin, şeytanın bile aklına gelmeyecek yöntem ve telbislerle kurmaya çalıştığı bağlantıları iyi takip et!

Ta ki, Hoşafçı’nın “İmam” addettiği Kevseri’nin ne olduğunu iyi göresin!

Diyormuş ki: **“İbn-i Humeyd’in bildirdiğine göre Abbasi halifesi Ebu Ca’fer hacca gittiği zaman, Hz. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in kabrini ziyarette olduğu zaman, orada bulunan İmam Malik’e ‘Ya Eba Abdillah, yönümü kibleye dönüpte mi dua edeyim?’ dedi. İmam Malik de Halife Ebu Mansur Cafer’e (böyle) niçin yönünü ondan çevireceksin? Hâlbuki o senin de, baban Hazret-i Adem’in de Allah’a vesilesidir. Bilakis Rasûlullah yönüne dön, onun şefaati isteye. Çünkü Allah onun şefaatiyle seni affeder” dedikten sonra, Nisa, 64 ayetini okudu. Buradan şu anlaşılıyor ki, İmam Malik, Hakim’in rivayet ettiği Adem haberini kabul edip fikhî bir meselede delil olarak ileri sürdükten sonra, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem’den, yanılma, zapt azlığı ve töhmeti ortadan kalkar. Çünkü onu zayıf kabul edenler sadece İmam Malik’e uyuyorlardı.”** (Kevseri’nin sözü bitti)

Yani İmam Malik, Adem kıssasıyla delil getirmiş. Bu kıssayı rivayet eden de Abdurrahman’dır. Abdurrahman’ı zayıf kabul edenler de sadece İmam Malik’e uydukları için böyle yapmışlar ya, meğerse Abdurrahman’ın rivayetini delil getiren Malik, onu zayıf kabul etmiyormuş. Dolayısıyla onca imam da onu taklid etmede yanılmışlar. Neticede, imamların **Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem** ile alakalı olan cerh edici bütün sözleri büyük bir yanlış anlamının sonucudur.

Birinci olarak, zaten munkatı/senedi kopuk olan bu hikâyeyi, yalancılıkla itham edilen birisi aktarmaktadır. Ayrıca isnadı mechullerle doludur.

Hikâyeyi aktaran **Muhammed b. Humeyd er-Razi** hakkında Zehebi der ki: **“Zayıftır. Zayıf olması da hafızasından dolayı değildir.”** Yakub b. Şeybe dedi ki: **“Çokça münker rivayetler yapar.”** Buhari dedi ki: **“Fihî nazar.”** Nesai dedi ki: **“Sika değildir.”** Ebu Zur’a dedi ki: **“Yalan söyler.”**⁴⁰³

Salih b. Muhammed el-Esedî der ki: **“Allah’a karşı ondan daha cüretlisini, yalanda ondan daha marifetlisini görmedim.”**⁴⁰⁴

İshak b. Mansur der ki: **“Muhammed b. Humeyd’in kezzab/çok yalancı olduğuna şahitlik ederim.”**⁴⁰⁵

Ebu Zur’a ve İbn-i Va’ra, İmam Ahmed’e **“Onun yalan söylediği bizce sahih olarak sabittir.”** dediler. İmam Ahmed’in oğlu Salih diyor ki: **“Babamın ondan sonra, İbn-i Humeyd’i anınca elini sirkelediğini gördüm.”**⁴⁰⁶

Buhari’nin **“fihî nazar”** ibaresini tercüme etmedik. Önce onun ne anlama geldiğini açıklayalım, ardından da Hoşafçı’nın nasıl tercüme ettiğini gösterelim.

İbn-i Kesir diyor ki: **“Buhari, bir adam hakkında, ‘Onun hakkında sustular.’ veya ‘fihî nazar’ diyorsa, o kişi ona göre en aşağı/düşük seviyededir. Ancak o, cerhte latif ibareler kullanan birisiydi.”**⁴⁰⁷

403 Zehebi, Muğnî, 2/573

404 Hatib el-Bağdadî, Tarihu’l-Bağdad, 2/262

405 a.g.e., 2/263

406 İbn-i Hibban, Mecruhîn, 2/204

407 İbn-i Kesir, İhtisaru Ulumi’l-Hadis, 89

Zehebi diyor ki: “Buhari, **‘fihi nazar’** demiştir. O, bunu genelde, itham ettiği kişiden başkası için kullanmaz.”⁴⁰⁸“Buhari’ye göre, **‘fihi nazar’** olan bir adamın, itham edilen birisi olmaması çok az görülen bir şeydir.”⁴⁰⁹“Onun âdeti böyledir. Eğer **‘fihi nazar’** diyorsa, bunun anlamı, o kimsenin itham edilen birisi olduğu veya sika olmadığıdır. Bu, ona göre zayıftan daha kötü bir haldir.”⁴¹⁰

Hoşafçı ise Buhari’nin **“fihi nazar”** ibaresini, s. 202’de, **“hakkında iyi düşünülmeli”** diye tercüme etmiş. La havle vela kuvvete illa billah!

Hali bu olan İbn-i Humeyd, bu hikâyeyi Malik’ten kesintisiz olarak bile aktarsa kabul edilmeyecekken, üstüne bir de hikaye **munkatı**’dır. İbn-i Humeyd, Malik’e, hele de Ebu Ca’fer Mansur zamanında yetişmiş birisi değildir.

Halife Ebu Ca’fer Mansur, 158 senesinde Mekke’de, İbn-i Humeyd ise 248 senesinde vefat etmiştir.

Onun İmam Malik’ten rivayette bulunduğunu da kimse söylememektedir.

Kadı İyad, Malik’ten rivayette bulunanları büyük ve küçük olmak üzere iki kısma ve memleketlere göre taksim ettiği halde, aralarında İbn-i Humeyd’i zikretmemektedir.⁴¹¹

Hafız Mizzi de ne Malik’in, ne İbn-i Humeyd’in tercümesinde böyle bir şeyden bahsetmektedir.⁴¹²

Rivayetin kalan bölümü de mechullerle doludur. Kevseri, bütün marifetini ortaya koyduğu halde birçoğuyla alakalı bir tevsik aktaramamaktadır.

Hele Kadı İyad’ın şeyhlerinden hiç bahsetmemekte, bu hikâyeyi onlardan **icaze** yoluyla rivayet ettiğinin sözünü bile etmemektedir.

Nasıl etsin ki, **“tenkitçilere göre inkıta hükmündedir”** diyerek, icaze yoluyla aktarılan rivayeti kendisi reddetmektedir.⁴¹³

Hasılı, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem’i temize çıkarıp münker rivayetini kurtarmak için Kevseri’nin medet umduğu hikaye; hadis uydurduğu söylenilen bir kişinin, munkatı olarak yaptığı, senedi mechullerle dolu, her halinden uydurma olduğu belli, sadece bir **“hikayedir.”** Bu birincisi.

İkinci olarak ise, bu hikaye Malik’ten sahih olsaydı bile, gerekli makaslamayı yapmadıkça, Kevseri’nin uydurmayı kurtarma gayretlerine bir faydası olmayacaktı.

Söyle ki, hatırlanacağı üzere Kevseri, bu hikâyeyi; İmam Malik’in, Abdurrahman’ın yaptığı rivayeti sahih görüyor, dolayısıyla Abdurrahman’ı da zayıf görmüyor olması sadedinde zikretmektedir.

408 Zehebi, *Mizan*, 2/416

409 a.g.e., 3/52

410 Zehebi, *Mükiz*, 83

411 Kadı İyad, *Tertibu’l-Medarik*, 1/282-545

412 Mizzi, *Tehzibu’l-Kemal*, 3/1296-1297 ile 3/1190-1191

413 Kevseri, *Te’nib*, 64 { *Beyan-ı Telbisi’l-Müfteri*’den naklen, 300 }

Yani İmam Malik, halife Ebu Ca'fer'e, "**O, baban Adem'in de Allah'a vesilesidir.**" diyor ya, işte bu sözüyle Abdurrahman'ın yaptığı o rivayeti kasdetmektedir.

Bu şekilde bakıldığı zaman Abdurrahman'ın rivayetindeki "**Adem'in vesilesi**" ile Malik'in iddia edilen sözündeki "**Adem'in vesilesi**" aynıymış gibi görünmektedir.

Ancak zaten uydurma olan hikayedeki Malik'in sözünden iki kelimeyi makaslamak lazım ki öyle görünsün.

O iki kelime şudur. İmam Malik, halifeye diyor ki "O senin de, baban Adem'in de **kıyamet günü** Allah'a karşı vesilesidir."

Kevseri, bu iki kelimeyi makaslamasa, bu cümlemin anlamının ne kadar değişeceğini, Abdurrahman'ın rivayetinde geçen vesileyle bir alakası kalmayacağını, dolayısıyla ne Abdurrahman'ı ne de uydurma hadisini kurtarmayacağını iyi bilmektedir.

Abdurrahman'ın rivayetinde söz konusu olan vesile, **Adem aleyhisselam'ın insanlık tarihi başındaki tevessülüdür.**

Malik'in hikayesinde bahsedilen vesile ise **Adem ve zürriyetinin dünya tarihi sonundaki tevessülüdür.** Bu ikincisinin hak oluşunda niza ve şüphe yoktur.⁴¹⁴

Şifa'ya yaptığı şerhte, "**kıyamet günü**" ibaresini, "**şefaati uzma hadisine işarettir**" sözleriyle açıklayan Hafaci⁴¹⁵de bundan bahsetmektedir.

Yani uydurma olan bir hadisi kurtarmak için uydurma bir hikâyeyi delil getiren Kevseri, bununla da yetinmeyip uydurma olan delilini maksadına uydurmak için ondan kritik iki kelimeyi makaslamakta bir beis görmemekte, kıyamet günü gerçekleşecek olan tevessülle, insanlık tarihi başında olduğu iddia edilen tevessülü aynı olay gibi göstermeye çalışmaktadır.

Dolayısıyla Malik'ten aktarılan bu hikâyenin içinde söz konusu edilen tevessül, Abdurrahman'ın rivayetindeki tevessülle apayrı bir hadise olduğu için; Malik, Abdurrahman'ın rivayetiyle delil getirmiş olmaz, yani onu zayıf kabul etmiyor olmazdı.

Özetle, Kevseri ne Abdurrahman'ı nede uydurma rivayetini kurtarabilmiştir.

s. 203'de parantez içinde, Kevseri'nin bir kelime hatasını Şifa'nın şerhlerine dönerek tashih ettiğini söyleyip bununla okuyucuya, nakilde ne kadar tesebbüt sahibi olduğunu göstermeye çalışan Hoşafçı, Hafaci'nin bahsettiğimiz açıklamasını da gördüğü halde, Malik'e nisbet edilen sözü, s. 99 ve 201'de Kevseri'nin makaslamış haliyle aktarmakta bir beis görmemektedir.

s. 195'de diyor ki: "**Abdullah b. Müslim el-Fehri'nin (böyle) uydurmacı bir ravi olduğunu kimse söylemedi. Elbani yanlış söylüyor.**"

414 Buhari, *Sahih*, 3340; Müslim, *Sahih*, 320-322-326-327-329

415 Şihabuddin Hafaci, *Nesimu'r-Riyad*, 3/398

Elbani zaten böyle bir şey söylememektedir. Elbani, hadis in illetlerini sayarken ikinci madde olarak **“İsnadın Abdurrahman’a kadar olan kısmının mechul olmasını”** zikredip Abdullah’ın mechul olduğuna işaret etmektedir. Uydurmacı birisi olduğuna değil.

Ayrıca İbn-i Hacer’e göre, Abdullah hakkında zaten iki ihtimal vardır. Bu birincisi. Ona göre uzak sayılmayacak ikinci ihtimal ise Abdullah b. Müslim el-Fihri’nin, Abdullah b. Müsellem b. Ruşeyd olmasıdır.

Zehebi de onun hakkında, “İbn-i Hibban onun hadis uydurmakla itham edilen birisi olduğunu söyler.” demektedir.

Yani her halükarda **Fihri**, ya **mechul** ya da **müttehemdir**. Üçüncü bir ihtimal varid olmamıştır.

s. 196’da diyor ki: **“İbn-i Hacer ne bu ravi ne de bir önceki kendi tabakasından olan Abdullah İbnul Müslim İbnul Rüseyd hakkında kınama yollu hiçbir söz etmemiştir. Elbani yanlış söylüyor. el-İsabe’de değil, Lisanu’l-Mizan’da Zehebi’nin dediklerini naklediyor.”**

İbn-i Hacer, Abdullah b. Müslim el-Fihri’nin, aslında, hadis uydurmakla itham edilmiş Abdullah b. Müsellem b. Ruşeyd olduğunu uzak görmediğini belirtip İbn-i Ruşeyd hakkında Zehebi’nin aktardığı töhmete, âdetinin aksine bir itiraz ve takip yapmayarak, buna muvafık olduğunu ortaya koymaktadır.

Hoşafçı’nın aynı sayfanın sonunda söylediği gibi ... **“Zira tenkid yerinde susmak bunu ifade etmektedir.”**

Üstelik Zehebi, Abdullah b. Müslim el-Fihri hakkında, **“Tanımıyorum, kimdir bu?”** ifadesinden başka, kınama yollu hiçbir söz söylememektedir. Onun **“Abdullah b. Müsellem b. Ruşeyd’le aynı kişi olmasını uzak görmüyorum”** diyerek Abdullah b. Müslim el-Fihri’yi, itiraz etmediği töhmete layık gören, İbn-i Hacer’in kendisidir.

Elbani’nin de söylediği budur. Hoşafçı, Elbani’nin bu sözü yanlışlıkla **İsabe’den** aktardığına işaret ediyor, ama bunu nereden çıkardığını doğrusu anlayamadık. Elimizdeki baskıda da -bulabildiğimiz en eski baskısı olan 1983 tarihli 5. baskıda da- **İsabe** diye bir şey yok. Elbani de **Lisan**’da diyor.

Korkarız bu da Hoşafçı’nın tercümedeki hataları Elbani’ye mal etmelerinden birisi...

s. 196’da diyor ki: **“Üstelik Zehebi’nin bilmemesi, İbn-i Hacer’in de zayıf ihtimali, ne zamandan beri kesin ilim oldu? Nasıl oldu da bilmeme ve ihtimal, İbn-i Hibban’a göre hakkında açık cerh olmayan ravilerde asıl olan güvenilirliktir temel esastan ağır geldi?”**

“Zehebi’nin bilmemesi”yle ravinin mechul oluşuna delalet eden **“Tanımıyorum, kimdir bu?”**⁴¹⁶ sözünü, İbn-i Hacer’in **“zayıf ihtimali”**yle de ravinin hadis uydurmakla itham edilen diğer bir isimle aynı kişi olmasını **“uzak görmüyorum”**⁴¹⁷ sözünü kasdetmektedir.

416 Hakim, *Müstedrek*, 2/615

417 İbn-i Hacer, *Lisan*, 5/12 nr: 4462

Sonra da her mezhebin ruhsatlarını toplamaya çalışanlar gibi, hakkında imam addettiği Kevseri'nin de sözlerini naklettiğimiz İbn-i Hibban'ın malum mezhebini; Zehebi ve İbn-i Hacer'in sözlerinden çıkan iki ihtimalin üçüncüsü ve en kuvvetlisi saymaya çalışmaktadır.

Yani adam; ya Zehebi'ye göre **mechul** birisi, İbn-i Hacer'e göre ya **mechul** ya **müttehem** birisi, ya da İbn-i Hibban'ın, aksi ispatlanıncaya kadar herkes sikadır, **acayip**,⁴¹⁸ **yolların en zayıfı**⁴¹⁹ ve **gevşekliğin son noktası**⁴²⁰ olan ilkesine göre **sika** birisi.

Hoşafçı'ya göre ağır basması gereken ihtimal **bu üçüncüsü**.

Üçüncüsü: Ayrıca bu rivayet, Adem *aleyhisselam*'ın tevbe ettiği kelimelerin ne olduğuyla alakalı, seleften aktarılan meşhur rivayetlere de aykırıdır.

"Adem, Rabbinden birtakım sözler öğrendi. (Bu sözlerle tövbe edince) Allah da tövbesini kabul etti."⁴²¹ ayetiyle alakalı, seleften aktarılan tefsir, Adem *aleyhisselam*'ın tövbe ettiği bu sözlerin şunlar olduğu yönündedir:

"İkisi dedi ki: 'Rabbimiz, biz kendimize zulmettik. Eğer bizi affedip bize rahmet etmezsen, muhakkak hüsrana uğrayanlardan oluruz.'⁴²²

Bu tefsir Mücahid'den, Said b. Cübeyr'den, Ebu'l-Aliye'den, Rabi b. Enes'ten, Hasenu'l-Basri'den, Katade'den, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'den, Halid b. Ma'n'dan ve Ata el-Horasani'den nakledilmiştir.⁴²³

Dördüncüsü: Şehristani'nin aktardığına göre, Hristiyanlar, İsa *aleyhisselam*'ı överken, onun benzeri olmadığını, hiçbir peygamberin ona kıyas edilemeyeceğini, Adem *aleyhisselam*'ın günahının bile onun vesilesiyle affedildiğini söylüyorlarmış.⁴²⁴

Muhtemeldir ki bunu duyan bazı cahil Müslümanlar da bizim peygamberimiz, İsa *aleyhisselam*'dan geri kalmasın diye bu kıssayı uydurup rivayet ettiler.

Eğer delil olacaksa, işte size başka bir rivayet:

Ebu Nuaym'ın *Hilye*'de naklettiğine göre "Yusuf *aleyhisselam* der ki: "Allah'ım, babalarım halilin olan İbrahim, kurbanlığın olan İshak ve İsrail'in olan Yakub'un salihlikleriyle Sana yöneliyorum."

Allah da ona şöyle vahyetti: "**Ey Yusuf, onlara zaten Benim ihsan ettiğim nimetlerle mi Bana yöneliyorsun?!**"⁴²⁵

418 İbn-i Hacer, *Lisan*, 1/209

419 Kevseri, *Te'nib*, 91 {*Beyan-ı Telbisi'l-Müfteri*'den naklen, 183}

420 Kevseri, *Nuket*, 172 {*Beyan-ı Telbisi'l-Müfteri*'den naklen, 178}

421 Bakara, 37

422 Araf, 23

423 İbn-i Kesir, 1/238

424 Şehristani, *el-Milel ve'n-Nihal*, 1/524

425 Ebu Nuaym, *Hilyetu'l-Evliya*, 9/10